

людини: на житло, на безпечне навколишнє середовище, врешті решт на комфортне щасливе життя. Комплексне реформування галузі містобудування відбувається на засадах децентралізації влади та Євро-інтеграційних процесів [4].

Список використаних джерел

1. Козин О.М. Досвід провідних країн світу в управлінні будівельною галуззю. URL : <http://www.kbuapa.kharkov.ua/e-book/db/2012-2/doc/5/02.pdf>.

2. Кодекс України про адміністративні правопорушення. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text>.

3. Доповідь Європейського інформаційно-дослідницького центру про правопорушення. URL: <http://bit.ly/2gK7ARt>.

4 Правопорушення у сфері містобудівної діяльності в Україні. Аналіз судової практики. URL: https://protocol.ua/ua/pravoporushennya_u_sferi_mistobudivnoi_diyalnosti_v_ukraini_analiz_sudovoi_praktiki/.

Наумець Ігор Юрійович,

здобувач ступеня доктора філософії кафедри кримінального, кримінально-виконавчого права та криміналістики Академії Державної пенітенціарної служби України

ОСОБЛИВОСТІ ВРАХУВАННЯ ОБСТАВИН, ЩО ПОМ'ЯКШУЮТЬ І ОБТЯЖУЮТЬ ПОКАРАННЯ ПІД ЧАС ПРИЗНАЧЕННЯ ПОКАРАННЯ

Особливості призначення покарання є одними із найскладніших та найбільш неоднозначних в кримінальній юстиції України. Вони зумовлені мінливістю законодавства, непослідовним підходом до формулювання санкцій статей за окремі кримінальні правопорушення, неврахуванням у санкціях кримінально-правових норм обставин, які виключають призначення покарання особливостей, що характеризують окремі категорії обвинувачених тощо.

Обов'язковою та необхідною передумовою належного призначення покарання є чітке визначення загальних засад призначення покарання, що виступають спільним знаменником у цьому процесі всупереч відмінностям кримінально протиправних діянь та осіб, що їх вчинили.

Належна правова оцінка обставин, що пом'якшують і обтяжують покарання шляхом характеристики негативного суспільно небезпечного діяння, або особи, яка його вчинила, має істотне значення для забезпечення належної правової оцінки всього кримінально протиправного діяння.

Без сумніву, як у всіх інших процесах, пов'язаних із притягненням особи до кримінальної відповідальності, врахування обставин, що пом'якшують покарання та що обтяжують покарання,

рівною мірою залежить від стану законодавчого регулювання цього процесу і від практики його застосування.

Аналізуючи питання правової природи обставин, що пом'якшують, та обставин, що обтяжують покарання, які, до речі, досить часто розглядаються сукупно, О. М. Дудоров зазначає, що обставини, що пом'якшують та обтяжують покарання покликані обмежувати суддівський розсуд і слугуючи підставою для призначення більш суворого або менш суворого покарання, підлягають встановленню і врахуванню у кожному кримінальному провадженні при постановленні вироку [1, с. 205].

У свою чергу Л. Л. Кругліков зазначав, що повністю покладатися на судовий розсуд під час призначення покарання не можна, адже правосвідомість судді може бути гарантом призначення справедливого покарання лише в поєднанні з висококваліфікованим вмінням судді застосувати закон. Однак презюмувати таке вміння, на жаль, неможливо [2, с. 62].

Саме тому, на наш погляд, вчені цілком обґрунтовано порушують питання про необхідність нормативного визначення чітких правил врахування відповідних обставин у призначеному покаранні. Так, Є. Ю. Самойленко, зазначає, що наявність у кожному конкретному випадку обставин, що пом'якшують покарання, не створює обов'язку суду його пом'якшити, бо у провадженні можуть бути також встановлені, наприклад обставини, які обтяжують покарання, що превалюють над обставинами, що його пом'якшують, а тому й нівелюють (знімають, усувають) їх вплив на пом'якшення покарання [3, с. 126].

Питання врахування обставин, що пом'якшують покарання, необхідно вирішувати більш ґрунтовно, а не лише шляхом диференціації найбільш суворого виду покарання, яке може призначитися за наявності сукупності обставин, що пом'якшують покарання

Варто погодитись із Т. В. Сахарук у тому, що можливості суду під час здійснення правосуддя у провадженнях за наявності, наприклад, лише пом'якшуючих обставин, зводяться до такого: 1) призначити менш суворий вид основного покарання, якщо санкція є альтернативною; 2) призначити покарання, близьке до мінімуму; 3) не призначати додаткове покарання; 4) призначити більш м'яке покарання, ніж передбачено законом; 5) звільнити особу від відбування покарання з випробуванням тощо [4, с. 183].

Однак, поряд із пом'якшуючими обставинами, істотними у провадженні можуть бути не лише обтяжуючі обставини, а й негативні відомості, які характеризують особу обвинуваченого, відомості, які характеризують ступінь тяжкості кримінального правопорушення, мотиви, спосіб вчинення кримінального правопорушення. З урахуванням таких обставин, на нашу думку, теоретично можна припустити існування випадку, при якому навіть декілька пом'якшуючих обставин можуть бути нівельовані жорстокістю

вчиненого кримінально протиправного діяння або, наприклад, ницим мотивом його вчинення.

Питання правил одночасного врахування обставин, що пом'якшують та що обтяжують покарання є актуальним та до кінця не вирішеним й у зарубіжній науці. Так, британський дослідник питань призначення покарання Е. Ешворт вказує, що в США воно вирішується завдяки запровадженій системі балів, а у Великій Британії відсутні відповідні чіткі критерії [5, с. 179]. На підтвердження того чи іншого підходу наводить тезу, згідно з якою американська система балів є надміру механістичною. Натомість, вивчаючи аргументи «за» і «проти» запровадження такої системи у Великій Британії, він стверджує, що переважають останні, які в основному ґрунтуються на тезі про відсутність двох ідентичних злочинів, а відтак і про відсутність необхідної бази для формування системи балів, що зазнають беззастережного арифметичного застосування [5, с. 180].

Не доцільно також визначати в ролі обставини, що пом'якшує покарання відсутність обтяжуючих обставин. Тут потрібно звернути увагу на те, що правові системи окремих держав передбачають існування переліку обставин, які не можуть визнаватися пом'якшуючими. Так, відповідно до вказівок по призначенню покарання можуть встановлюватися такі недопустимі прояви пом'якшуючих обставин: відсутність обтяжуючих обставин, перебування у сімейних відносинах обвинуваченого та потерпілої особи, поганого характеру потерпілого, не знищення доказів обвинуваченою особою [6, с. 168]. Таким чином, існування подібних судових рішень свідчить, що з метою належного правозастосування доцільним є існування не лише нормативного переліку обставин, що пом'якшують покарання, а й переліку обставин, які ними не можуть визнаватися.

Відповідно, з метою забезпечення належного врахування обставин, які пом'якшують покарання, необхідно зважати на те, що такі обставини є лише одним із елементів системи правових норм, які регламентують призначення покарання. Саме тому вдосконалення цього елементу має здійснюватись не окремо, а з урахуванням інших відповідних елементів (обставин, що обтяжують покарання, відомостей, які характеризують особу винного, ступінь тяжкості кримінального правопорушення тощо).

Отже, результати аналізу особливостей призначення покарання з урахуванням обставин, що його пом'якшують, свідчать про те, що визначення належного порядку врахування цих обставин вимагає встановлення їх співвідношення із відповідною правовою протилежністю – обставинами, що обтяжують покарання. Критичний погляд відносно формування орієнтирів з приводу врахування пом'якшуючих та обтяжуючих обставин наводить Т. І. Сахарук, зазначаючи, що абсолютно очевидно, що в сучасних умовах визначити розмір впливу кожної обставини, яка пом'якшує та обтяжує відповідальність, неможливо. Отож за наявності у кримінальному провадженні як пом'якшуючих, так і

обтяжуючих відповідальність обставин не можна встановити конкретний розмір посилення або зменшення покарання. З іншого боку, коли у провадженні є лише пом'якшуючі або лише обтяжуючі відповідальність обставини, може бути встановлений розмір зменшення або збільшення покарання, передбаченого санкцією статті, що повинно знайти відображення в законі [4, с. 181].

Як бачимо, вирішення вказаних питань є дійсно складним завданням. Проте підстав констатувати неможливість його виконання немає. Досягнення такої мети передбачає необхідність з'ясування суті як обставин, що пом'якшують покарання, так і обставин, що його обтяжують.

Список використаних джерел

1. Дудоров О. М. Обставини, що пом'якшують та обтяжують покарання: поняття, правова природа, значення. Вісник Запорізького національного університету. 2011. № 1. С. 204–211.
2. Кругликов Л. Л. О формализации степени влияния смягчающих и отягчающих обстоятельств. Проблемы повышения эффективности борьбы с преступностью. Иркутск: Иркутск. ун-т, 1983. 420 с.
3. Самойленко Є. Ю. Призначення покарання за наявності обставин, що його пом'якшують, за кримінальним правом України: дис. ... канд. юрид. наук. Харків, 2012. 217 с.
4. Сахарук Т. В. Загальні засади призначення покарання за кримінальним правом України та зарубіжних країн: порівняльний аналіз: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Харків, 2006. 196 с.
5. Ashworth A. Sentencing and Criminal Justice. Fourth Edition. Cambridge, 2005. 419 с.
6. Бабанли Р. Ш. Призначення покарання в Україні: теоретико-прикладні засади. Чернівці: Десна Поліграф, 2019. 488 с.

Наход Максим Олександрович,

здобувач ступеня вищої освіти бакалавра
Львівського національного університету
імені Івана Франка

Науковий керівник: Ткаченко Ірина

Михайлівна, викладач кафедри
кримінального права Національної академії
внутрішніх справ, кандидат юридичних наук

КРИМІНАЛЬНИЙ ПРОСТУПОК ЯК ВИД КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВОПОРУШЕННЯ В НАЦІОНАЛЬНОМУ ТА ЗАРУБІЖНОМУ ЗАКОНОДАВСТВАХ

Із набранням 1 липня 2020 року юридичної сили Законом України № 2617-VIII «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення досудового розслідування окремих категорій кримінальних правопорушень» № 2617-VIII від 22 листопада 2018 р., законодавець вперше в українському кримінальному законодавстві